

Razvoj zdravstvenog turizam na primjeru Thalassotherapy Opatija

Žigman, Antonela

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:191:299545>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-03**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Preddiplomski sveučilišni studij

ANTONELA ŽIGMAN

**Razvoj zdravstvenog turizam na primjeru Thalassotherpia
Opatija**

**Development of health tourism on the example of
Thalassotherapia Opatija**

Završni rad

Opatija, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Preddiplomski sveučilišni studij
Poslovna ekonomija u turizmu i ugostiteljstvu
Studijski smjer: Menadžment u turizmu

**Razvoj zdravstvenog turizam na primjeru Thalassotherapia
Opatija**

**Development of health tourism on the example of
Thalassotherapia Opatija**

Završni rad

Kolegij:	Medunarodni turizam	Student:	Antonela Žigman
Mentor:	Prof.dr.sc.Romina Alkier	Matični broj:	24043/17

Opatija, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG ZAVRŠNOG RADA

Antonela Žigman
(ime i prezime studenta)

24043/17
(matični broj studenta)

Zdravstveni turizam na primjeru Thalassotherapie Opatia
(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor završnog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa završnim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog završnog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, 01.09.2023.

Antonela Žigman

Potpis studenta

Sažetak

Tema završnog rada fokusira se na razvoj zdravstvenog turizma na primjeru Thalassoterapije Opatija, specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju bolesti srca, pluća i reumatizma. Analizira se zdravstveni turizam kao specifičan oblik turizma koji se temelji na pružanju usluga za očuvanje i poboljšanje zdravlja te kvalitete života turista. Naglasak je na regiji Kvarner koja je pionir u razvoju ovog tipa turizma, te na gradu Opatiji, prvom morskom lječilištu na Jadranu. Područje Kvarnera je razvilo bogatu ponudu zdravstveno-turističkih sadržaja, a posebnu pažnju se pridodaje pozicioniranju Opatije kao cjelogodišnje destinacije. Potencijal zdravstvenog turizma u produljenju turističke sezone je značajan, a Opatijska rivijera već bilježi pomake u tom smjeru, proširujući tradicionalnu turističku sezonu. Thalassoterapia Opatija, je vodeća institucija u državi i regiji te pruža cjelovit spektar usluga, uključujući dijagnostiku, rehabilitaciju, wellness, estetsku kirurgiju i oporavak uz jedinstven doživljaj u mediteranskom okruženju. Za cilj ima iskoristiti prednosti regije kako bi se Kvarner i cijela županiju postavila kao primarna destinacija za zdravlje i kvalitetan život.

Ključne riječi: zdravstveni turizam; razvoj; Opatija; Thalassoterapia Opatija; wellness.

Sadržaj

Uvod	1
1. Karakteristike zdravstvenog turizma	2
1.1. Pojam zdravstvenog turizma	2
1.2. Vrste zdravstvenog turizma	3
1.2.1. Medicinski turizam	4
1.2.2. Lječilišni turizam	5
1.2.3. Wellness turizam	6
2. Zdravstveni turizam u Hrvatskoj	7
2.1. Povijesni aspekt zdravstvenog turizma u Opatiji	10
2.2. Trenutno stanje zdravstvenog turizma u Opatiji	11
2.2.1. Klaster zdravstvenog turizma Kvarnera	12
2.2.2. Statistički podaci	13
3. Povijest, razvoj i pozicija Thalassoterapije Opatija	14
3.1. Suvremeno djelovanje i razvoj	18
3.1.1. Kardiologija i kardiološka rehabilitacija	19
3.1.2. Laboratorij za funkcionalnu dijagnostiku	20
3.1.3. Laboratorij za kateterizaciju srca	21
3.1.4. Fizikalna medicina i reumatologija	21
3.1.5. Laboratorijska dijagnostika	22
3.1.6. Dermatologija i estetska kirurgija	23
3.1.7. Sportska medicina	23
3.1.8. Thalasso Wellness Centar Opatija	24
3.2. Thalassoterapia Opatija kao učilište i znanstveno – istraživački centar	25
3.2.1. Referentni centar za zdravstveni turizam i medicinski programirani odmor Ministarstva zdravlja RH (od 1998.godine)	26
3.2.2. Referentni centar za rehabilitaciju srcanih bolesnika Ministarstva zdravlja RH (od 2012. godine)	27
3.3. Organizacijska struktura	27
3.4. Liječnički tim	28
3.5. Misija i vizija	28
Zaključak	30
Bibliografija	32
Internetski izvori	33
Popis ilustracija	35

Uvod

Zdravstveni turizam jedan je od najstarijih i najvažnijih oblika turizma koji se proteže kroz povijest čovječanstva. Putovanja u potrazi za zdravljem, ljekovitim izvorima, zdravim zrakom i klimom, prirodnom ljepotom te uslugama koje unapređuju fizičko i mentalno zdravlje postojala su i u antici, a nastavila su se kroz srednji vijek i moderno doba.

Opatija, smještena na obali Jadranskog mora, jedno je od najpopularnijih odredišta za zdravstveni turizam u Hrvatskoj. Početkom 19. stoljeća, kada je Opatija postala ljetnikovac austrijskog cara Franje Josipa, počela se razvijati kao destinacija zdravstvenog turizma. U to vrijeme, klima i prirodni izvori Opatije smatrani su idealnim za liječenje respiratornih bolesti, a mnogi su se ljudi odlučili posjetiti Opatiju kako bi se izliječili ili poboljšali svoje zdravlje.

Danas, Opatija je jedna od vodećih destinacija zdravstvenog turizma u Hrvatskoj, s mnogim ustanovama i centrima za rehabilitaciju, spa i wellness te medicinskim turizmom. Postoje brojne ustanove za specijalizirano liječenje. Predmet ovoga rada je Thalassotherapia Opatija, specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju bolesti srca, pluća i reumatizma.

U ovom radu, obraditi će se vrste zdravstvenog turizma, povijest zdravstvenog turizma u Hrvatskoj i Opatiji te sadašnje stanje zdravstvenog turizma u Opatiji. Fokus će biti na Thalassoterapiji Opatija, njezinoj povijesti, ulozi u zdravstvenom turizmu, s naglaskom na suvremeno medicinsko djelovanje. Opisati će se djelatnosti i usluge koje pruža te analizirati što je čini prepoznatljivom institucijom koja pruža izuzetnu skrb pacijentima, promiče zdravlje i igra ključnu ulogu u oporavku i unapređenju kvalitete života

Ovaj se rad sastoji od tri cjeline od kojih se u prvoj definira pojam, iznose karakteristike zdravstvenog turizma i opisuju vrste. Druga cjelina pozornost usmjerava na zdravstveni turizam u Hrvatskoj s naglaskom na Opatiju i Kvarner. Opisuje se povijesno stanje i prikazuje stanje zdravstvenog turizma u Opatiji danas. Treća cjelina bavi se Thalassoterapijom Opatija, što je ujedno predmet rada i središnji dio rada. Ovdje se daje povijesni osvrt, razvoj, trenutno stanje kapaciteti, misija i vizija ovog centra. Također, iznose se informacije o referentnim centrima i katedrama, organizacijskoj strukturi i liječničkom timu. Predstavlja se ponuda usluga i djelatnosti Thalassoterapije Opatija. Peta cjelina odnosi se na zaključak rada, a u literaturi su navedeni izvori korišteni u izradi rada. U radu je primijenjena domaća i strana stručna i znanstvena literatura te relevantni internetski izvori o temi istraživanja koji su poslužili kao sekundarni izvori podataka.

1. Karakteristike zdravstvenog turizma

Zdravstveni turizam predstavlja globalni fenomen 21. stoljeća. Okuplja milijune turista na različitim destinacijama diljem svijeta s ciljem očuvanja zdravlja. Ova vrsta turizma obuhvaća raznolike zdravstvene usluge, koje se protežu od složenih kirurških zahvata u medicinskim ustanovama, preko tradicionalnih lječilišnih tretmana, do ponude spa i wellness centara s fokusom na pomlađivanje i duhovno uzdizanje.

Osnovni cilj zdravstvenog turizma jest pomoći bolesnim pojedincima u povratku aktivnom i uravnoteženom životu, kako fizički tako i psihički. S obzirom na stalno opadajuću kvalitetu suvremenog života, što je posljedica stresa i zagađenja, zdravstveni turizam poprima sve značajniju ulogu u revitalizaciji psiho-fizičkih sposobnosti čovjeka.¹ Zdravstveni turizam jedan je od turističkih proizvoda s najbržom stopom rasta. Takav trend uvjetovan je velikim društvenim promjenama koje mijenjaju sliku društva, a odnosi se na značajne demografske promjene odnosno starenje populacije. Potreba suvremenog društva vezana je za činjenicu da svaki pojedinac svoje zdravstvene potrebe nastoji zadovoljiti na siguran način. Razvija se potreba za cjelovitim medicinskim i turističkim uslugama te optimalnim odnosom cijene i usluge.

U zdravstvenom turizmu postoji velika težnja za smanjenjem upotrebe lijekova i sve većom upotrebom prirodnih čimbenika kao što su sunce, more, svjež zrak, vježbanje i opuštanje u prirodi, kao i upotreba različitih terapijskih oblika vode. Wellness kao poseban pod oblik zdravstvenog turizma postaje sve popularniji na turističkom tržištu te svi objekti koji ga uvode ostvaruju komparativne prednosti u odnosu na konkurente na sve zahtjevnijem turističkom tržištu.

1.1. Pojam zdravstvenog turizma

Prema definiciji Svjetske turističke organizacije (UNWTO), zdravstveni turizam predstavlja složenu gospodarsku aktivnost koja stavlja poseban naglasak na stručno i kontrolirano korištenje prirodnih ljekovitih faktora, metoda fizikalne medicine i programiranih fizičkih

¹ Brusić, "Državne smjernice zdravstvenog turizma"

aktivnosti s ciljem očuvanja i unapređenja fizičkog, duhovnog i mentalnog zdravlja te poboljšanja kvalitete života turista.²

Prema definiciji autora Vukonića i Čavleka, zdravstveni turizam se karakterizira kao privremena promjena uobičajenog boravišta pojedinca kako bi se prešlo u određeno povoljno klimatsko ili termalno odredište s ciljem zdravstvene prevencije (postupci kojima se sprječava izbijanje bolesti), kurativne (liječenje narušenog zdravlja) i rehabilitacije (oporavka).³

Definicija zdravstvenog turizma obuhvaća križanje medicinske prakse i turističkog sektora, gdje akteri turizma i zdravstvene institucije surađuju kako bi omogućili gostima boravak u klimatskim i lječilišnim destinacijama. Glavna svrha ovakvog putovanja je prevencija oboljenja, rehabilitacija te liječenje uz pomoć prirodnih čimbenika.⁴

Predstavlja sinergijsko područje koje spaja turizam i zdravlje, a temelji se na suradničkom pristupu. Ovaj oblik turizma, koji seže u daleku prošlost, predstavlja jedan od najstarijih specifičnih oblika turizma. On uključuje pažljivo nadgledano iskorištavanje prirodnih ljekovitih elemenata i primjenu fizikalnih terapijskih postupaka, s ciljem očuvanja i unaprjeđenja zdravlja te podizanja kvalitete života. Ovaj oblik turizma temelji se na korištenju prirodnih ljekovitih činitelja (toplički, klimatski, morski i sl.).⁵

Pod stručnim nadzorom liječnika, pružaju se usluge aktivnog odmora, dijetalnog planiranja te kineziterapije. Prije samog boravka, provodi se inicijalni pregled funkcionalne sposobnosti svakog pojedinca kako bi se prilagodili programi i terapije njihovim potrebama. Tijekom cijelog boravka, pruža se stalni medicinski nadzor kako bi se osiguralo da se pacijenti ili gosti osjećaju sigurno i udobno. Na kraju boravka, stručnjaci izdaju zaključno mišljenje o postignutim rezultatima i preporučuju daljnje korake za održavanje postignute dobrobiti. Ovaj integrirani pristup zdravstvenog turizma omogućuje ljudima da uživaju u turističkim iskustvima na prekrasnim destinacijama dok istovremeno brinu o svom zdravlju i blagostanju pod stručnim nadzorom.

1.2. Vrste zdravstvenog turizma

Strategija razvoja održivog turizma RH do 2030. prepoznaje tri oblika zdravstvenog turizma:⁶

² "European Travel Commission (ETC) and World Tourism Organization (UNWTO) Exploring Health Tourism,"

³ Vukonić i Čavlek, *Rječnik turizma*, 454.

⁴ Geić, *Menadžment selektivnih oblika turizma*, 244.

⁵ Kušen, "Zdravstveni turizam u Hrvatskoj," 177

⁶ *Strategija Razvoja Održivog Turizma Do 2030. Godine*, čl. 11, st. 2.

- wellness turizam
- lječilišni turizam
- medicinski turizam.

Sljedeće tržišne komponente mogu predstavljati vrste zdravstvenog turizma:

- Sunce i zabavne aktivnosti (*Leisure Tourism*),
- Sudjelovanje u zdravim aktivnostima no u ovom slučaju zdravlje nije osnovni motiv (npr. wellness turizam, rekreacija u prirodi, sportski turizam i sl.),
- Osnovni motiv za putovanje je zdravlje (npr. morska krstarenja i/ili putovanja radi promijene klime),
- Putovanja zbog sauna, masaža i drugih zdravstvenih djelatnosti (lječilišni turizam, wellness turizam) i
- Medicinski tretmani (medicinski i dentalni turizam).

1.2.1. Medicinski turizam

Zdravstveni sustav je različit gotovo u svim dijelovima svijeta. Jako veliki utjecaj imaju jedinstvena nacionalna povijest, tradicije, ekonomija i politički sustav zemlje. Pojedinaac u nekoj zemlji, nema pravo na zdravstvenu skrb zbog visokih troškova ili zbog nedostatka raspoloživih sredstava. Kao rezultat toga, medicinski turizam je alternativa koja pojedincu pruža veću isplativost zdravstvene skrbi.⁷

Medicinski turizam podrazumijeva odlazak u drugu destinaciju radi obavljanja jednokratnih medicinskih zahvata ili pregleda.⁸ Medicinski turisti su oni koji putuju u drugu zemlju radi liječenja ili zdravstvene zaštite, a da pritom provedu najmanje jednu noć i dobiju potrebnu njegu tijekom svog boravka. To uključuje široku lepezu medicinskih tretmana i intervencija, od osnovnih pregleda do naprednih kirurških, stomatoloških zahvata i specijaliziranih tretmana za estetsku kirurgiju te psihijatrijskih tretmana. Sve navedene usluge pružaju se u specijaliziranim zdravstvenim ustanovama, uključujući specijalne bolnice, klinike, poliklinike i medicinske ordinacije.⁹

⁷ Resendez, „International Healthcare Policy and Medical Tourism“, 96

⁸ Ivandić, Kunst i Telišman-Košuta, „Pretpostavke održivosti zdravstvenog turizma u Republici Hrvatskoj-načela razvoja i ključni činitelji uspjeha,“ 27.

⁹ Institut za turizam, *Nacionalni program – akcijski plan razvoja zdravstvenog turizma*, 8.

Ključna motivacija iza medicinskog turizma često je pristup visokokvalitetnim zdravstvenim uslugama koje mogu biti pristupačnije, dostupnije ili naprednije u drugim zemljama nego u zemlji domicila. Posljednjih godina koncept medicinskog turizma stekao je značajnu popularnost, privlačeći pojedince iz svih krajeva svijeta, a internet igra ključnu ulogu u rastu medicinskog turizma kao industrije. Povezuje potencijalne pacijente s pružateljima usluga. Štoviše, kako tehnologija napreduje i medicinske se ustanove nastavljaju poboljšavati na globalnoj razini, medicinski turizam je postao privlačna opcija za one koji traže specijalizirane tretmane, elektivne operacije, pa čak i drugo mišljenje renomiranih medicinskih stručnjaka.

Mnoga lječilišta i medicinske ustanove prilagodile su svoju ponudu posebno putnicima koji brinu o zdravlju, pružajući spoj tradicionalne medicinske prakse i komplementarnih terapija. To može uključivati terapijske masaže, akupunkturu, jogu, meditaciju i druge tehnike opuštanja, a sve one doprinose općoj dobrobiti posjetitelja.

1.2.2. Lječilišni turizam

Lječilišni turizam obuhvaća liječenje, pružanje terapija i oporavka bolesnicima putem korištenja prirodnih ljekovitih elemenata. Usluge lječilišnog turizma nude se u specijaliziranim bolnicama namijenjenim medicinskoj rehabilitaciji i lječilištima. Cilj ovog oblika turizma je pružanje stručne skrbi pod nadzorom, s fokusom na prevenciji, liječenju širokog spektra bolesti od respiratornih, dermatoloških, ortopedskih, neuroloških do kardiovaskularnih bolesti.¹⁰ Ove usluge uključuju kontrolirano korištenje prirodnih ljekovitih čimbenika te fizikalnu terapiju s ciljem poboljšanja i održavanja cjelokupnog zdravlja pojedinca. Također, u takvim ustanovama velika pažnja se pridodaje na uravnoteženu prehranu tokom boravka, psihološku pomoć te revitalizaciji psiho-fizičkih sposobnosti u klimatskim, topličkim i morskim destinacijama.

Lječilišni turizam i medicinski turizam rastuća su polja koja zadovoljavaju različite potrebe putnika koji traže dobrobit, pomlađivanje i pristup medicinskim tretmanima. Kombinirajući dobrobiti medicinske stručnosti i prirodnog liječenja na atraktivnim odredištima, ovi oblici turizma nude jedinstvena i korisna iskustva za pojedince koji žele poboljšati svoje zdravlje i opću dobrobit.

Da bi se razvoj ovog oblika zdravstvenog turizma nastavio, nužna je specijalizacija

¹⁰ Ivanišević, „Prirodne pretpostavke zdravstvenog turizma u Hrvatskoj,“ 15

lječilišnih destinacija. To znači da bi se te destinacije trebale fokusirati na određene medicinske tretmane i usluge za koje imaju posebnu stručnost i kvalitetu. Na taj način će se stvoriti prepoznatljivost i konkurentska prednost u odnosu na druge destinacije. To se može postići ulaganjem u modernizaciju medicinske opreme, edukacijom medicinskog osoblja za poznavanje najnovijih tehnika i postupaka te osiguranjem najsuvremenije infrastrukture. Povećanje kvalitete usluga povećat će povjerenje pacijenata i privući nove goste. Diferencijacija od ostalih konkurenata ključan je korak prema uspješnom razvoju medicinskog turizma.¹¹

1.2.3. Wellness turizam

Wellness segment medicinskog i zdravstvenog turizma posvećen je promicanju zdravijeg stila života i poboljšanju općeg blagostanja. Ova grana turizma obuhvaća široku ponudu proizvoda i usluga usmjerenih na preventivnu njegu, opuštanje i cjelovito liječenje. Putnici željni wellness iskustva mogu se prepustiti raznim tretmanima i aktivnostima usmjerenim na njegu uma, tijela i duha. Wellness putovanja variraju u trajanju, mogu biti kraća i češća ili dulja i usmjerena na opuštanje, gdje je tipično putovanje na udaljenije destinacije.

U wellnessu prepoznajemo tri ključna područja:

- prevencija bolesti ili zaštita zdravlja
- tjelesno vježbanje i *fitness*
- *beauty* programi¹²

Jedna od ključnih komponenti wellness turizma su tretmani u toplicama, koji nude luksuzno i revitalizirajuće iskustvo. Ovi tretmani mogu uključivati termalne i vodene terapije, gdje se prirodni topli izvori i vode bogate mineralima koriste za svoje terapijske dobrobiti. Osim toga, oni koji traže dobrobit mogu istražiti alternativne prakse iscjeljivanja kao što su akupunktura, aromaterapija, biljni lijekovi i homeopatija, čiji je cilj ponovno uspostavljanje ravnoteže i promicanje ozdravljenja bez potrebe za konvencionalnom medicinskom intervencijom.

Njega tijela, njega lica i drugi kozmetički tretmani također su česta ponuda u wellness

¹¹Ivandić, Neven, Ivo Kunst, i Neda Telišman-Košuta, „Planiranje razvoja zdravstveno-turističkih destinacija: Primjer Kvarnera,“ 421

¹²Andrijašević i Bartoluci, “ULOGA WELLNESSA U SUVREMENOM TURIZMU / THE ROLE OF WELLNESS IN CONTEMPORARY TOURISM,” 134.

segmentu. Ove usluge ne samo da poboljšavaju fizički izgled, već pridonose i osjećaju dobrobiti i samopouzdanja. Štoviše, wellness turisti mogu se uključiti u različite oblike tjelovježbe i programe prehrane prilagođene njihovim individualnim potrebama i ciljevima, pomažući im u postizanju zdravijeg načina života i dugoročnih dobrobiti.

Kroz sinergiju alternativnih praksi liječenja, topličkih terapija i personaliziranih wellness programa, wellness turizam nudi holistički pristup poboljšanju fizičkog, mentalnog i emocionalnog blagostanja. Holistički wellness obuhvaća raznoliku ponudu turističkih usluga koje se usredotočuju na cjelokupno zdravlje i dobrobit. Ove usluge obuhvaćaju širok spektar aktivnosti kao što su masaže, kozmetička njega, rekreacija, zdrava prehrana, korištenje sauna i bazena, programi temeljeni na ljekovitim činiteljima te programi za duhovno zdravlje i osobni rast.¹³ Bazeni se često pune morskom, termalnom ili ljekovitom vodom. U wellness i spa centrima, gosti mogu koristiti različite vrste sauna kao što su finska sauna, infracrvena sauna, bio sauna, solna sauna, japanska sauna, kromoterapija i parna kupelj.¹⁴

Ovaj rastući trend doveo je do pojave namjenskih zdravstvenih ustanova i wellness centara u raznim turističkim destinacijama. Wellness je postao sastavni dio ugostiteljske industrije, nudeći putnicima razne sadržaje u wellness centrima, toplicama i hotelima. Čak i klasični odmorišni hoteli sada nude wellness usluge kao značajan segment svoje ponude, jer postoji sve veća potražnja, čak i tijekom poslovnih putovanja.

Općenito, integracija wellness usluga unutar hotela revolucionirala je industriju putovanja jer putnici sve više traže odredišta i smještaj koji promiče zdravlje i dobrobit. Nudeći vrhunske wellness sadržaje, sadržaje za fitness i uravnotežene kulinarske mogućnosti, hoteli stvaraju okruženje u kojem se gosti mogu opustiti, osloboditi stresa i usredotočiti na svoje cjelokupno zdravlje, čineći njihov boravak ne samo ugodnim, već i korisnim.

2. Zdravstveni turizam u Hrvatskoj

Praksa putovanja s ciljem očuvanja zdravlja ili liječenja ima dugu tradiciju u povijesti. Drevne civilizacije koje su postigle visok stupanj razvoja, razvile su i određenu razinu zdravstvene kulture i započela su putovanja zbog odmora i razonode. Takva vrsta putovanja imala su

¹³Ivandić, Neven, Ivo Kunst, i Neda Telišman-Košuta, „Planiranje razvoja zdravstveno-turističkih destinacija: Primjer Kvarnera,“ 419

¹⁴ “6 najpopularnijih vrsta sauna – raznolika i učinkovita pomoć za detoksifikaciju organizma”

zdravstveni i reaktivni aspekt, a tome svjedoče pronađena termalna kupališta, odmorišta i ljetnikovci, osobito na teritoriju starog Rimskog Carstva.

Europski narodi značajno su doprinijeli razvoju koncepta zdravstvenog turizma, koji je dobio na važnosti krajem 16. i početkom 17. stoljeća. Velika Britanija je bila predvodnik, gdje se je vjerovalo u ljekovitost morske vode i zraka. Tada su počeli nastajati prvi turistički objekti uz obalu. U kontinentalnom dijelu Europe, gradovi u Švicarskoj, Austriji, Njemačkoj i Mađarskoj razvili su se oko mineralnih izvora. Tako su nastala prva lječilišta i toplice koje su koristile mineralne vode za liječenje različitih bolesti i infekcija koje su tada bile uobičajene.¹⁵

Hrvatska posjeduje urođene predispozicije, bogatu povijesnu tradiciju i izvrsnu infrastrukturu za zdravstveni turizam. Njezina prirodna i zemljopisna pogodnost pozicionirala je Hrvatsku kao dugogodišnju zdravstvenu destinaciju, koju podupire stručnost kadrova i veliko iskustvo. Početke turizma na području Hrvatske bilježimo tijekom 18. stoljeća u unutrašnjosti zemlje, dok je krajem 19. stoljeća na obali počela izgradnja termalnih kupališta i razvoj klimatskih lječilišta. Konkretno, regija Kvarner bila je prva u razvoju zdravstvenog turizma. Krajem 19. i početkom 20. stoljeća nastala su klimatska lječilišta Opatija, Crikvenica, Veli Lošinj, Mali Lošinj, otok Rab, te gradovi Skrad i Delnice u Gorskom kotaru. Tada su također osnovane prve turističke organizacije, kao što su higijeničko društvo i lječilišno društvo. Prve planske investicije u lječilišni turizam počele su s realizacijom hotela Kvarner u Opatiji već 1884. godine. U nastavku su slijedila moderna klimatska lječilišta u destinacijama poput Lovrana, Crikvenice, Rovinja, otočja Brijuni, Lošinja i Hvara.¹⁶ Godine 1889., Opatija je službeno postala prvo morsko klimatsko lječilište na Jadranu.¹⁷ Kvarnerske destinacije pružaju idealno okruženje za liječenje i prevenciju bolesti. Nudeći iznimne klimatske uvjete i visoko profesionalne medicinske usluge uz niz rekreacijskih programa, regija je namijenjena onima koji traže medicinsku pomoć ili proaktivno upravljanje zdravljem. Njihova ponuda temelji se na jedinstvenim svojstvima mora i zraka, termalnim izvorima, ljekovitom blatu, ekološkoj kvaliteti i osjećaju sigurnosti koju destinacija pruža. Posebno se ističe prisustvo kvalificiranog osoblja s stručnim znanjem, bogatim iskustvom i visokim obrazovanjem.

Središnju Hrvatsku krase mnoštvo lječilišnih i termalnih izvora od kojih svaki pridonosi prepoznatljivosti regije. Cijenjene destinacije su Terme Tuhelj, Krapinske Toplice, Stubičke Toplice, Varaždinske Toplice i Terme Sveti Martin. S druge strane, Slavonija se može pohvaliti obiljem termalnih izvora, a među najpoznatijima ističu se Bizovačke Toplice.

¹⁵ Koncul, "Wellness : a new mode of tourism," 525-534

¹⁶ „Od Blatne Kupke Do Wellnessa.“

¹⁷ „Kvarner - Wellness Oaza Sjevernog Jadrana.“

Danas, zdravstveni turizam u Hrvatskoj obuhvaća složen skup usluga iz područja wellnessa, lječilišnog i medicinskog turizma, koji su prisutni u privatnom i u javnom sektoru. Većina ponude wellnessa, te manji broj toplica ili termi koji čine znatan dio medicinskog turizma, pretežno su u privatnom vlasništvu. Specijalne bolnice, lječilišta i veći bolnički sustavi pripadaju javnom zdravstvenom sustavu i primarno služe korisnicima državnog zavoda za zdravstveno osiguranje (HZZO).¹⁸

Širenje privatnih zdravstvenih ustanova odigralo je ključnu ulogu u oblikovanju Dostupnih medicinskih ponuda. Među tim uslugama Hrvatska se posebno istaknula u području dentalne medicine, poznatoj po iznimnoj kvaliteti. Svake godine, više od 250 tisuća posjetitelja dolazi u Hrvatsku iz zdravstvenih razloga, te je prepoznata kao inovativna i održiva destinacija što potvrđuje osvojena nagrada *ITB Medical Tourism Destination Award* u 2020. godini.¹⁹

Pojava pandemije COVID-19 izazvala je globalnu krizu neviđenih razmjera u posljednjih 100 godina, te je ozbiljno utjecala na svjetsko gospodarstvo. U kontekstu Hrvatske, gdje je turizam ključna gospodarska grana, ovaj sektor se istaknuo kao jedan od najviše pogođenih pojavom pandemije i uvođenjem epidemioloških mjera. U 2019. godini ostvareni su rekordni rezultati u hrvatskom turizmu, koji se može pohvaliti s impresivnih 21 milijun dolazaka, nevjerojatnih 108,6 milijuna noćenja i ostvarivanjem značajnih prihoda od 12 milijardi eura. Međutim, 2020. godina donijela je oštar kontrast jer je pandemija uzela danak u globalnim putovanjima. Hrvatski turizam doživio je nevjerojatan pad, ostvarivši tek 50% dolazaka u odnosu na prethodnu godinu. Pad se posebno osjetio u sektoru zdravstvenog turizma, koji je tradicionalno doprinosa značajnoj svoti nacionalnom gospodarstvu. Prije izbijanja pandemije godišnji prihodi od zdravstvenog turizma iznosili su oko 500 milijuna eura. Usprkos nedaćama, hrvatski turistički sektor pokazao je svoju sposobnost prilagodbe i inovacija, njegujući nadu u otporan oporavak i ponovno usmjerenje na zdravlje i dobrobit kako lokalnog stanovništva tako i posjetitelja.²⁰ U 2021. godini, zabilježeno je ukupno 13,8 milijuna dolazaka i 84,1 milijuna noćenja, što predstavlja značajan porast od 77 posto u dolascima i 55 posto u noćenjima u usporedbi s prethodnom godinom, 2020.²¹

¹⁸Institut za turizam, *TOMAS zdravstveni turizam 2018*, 13.

¹⁹“Croatia Wins Medical Tourism Destination Award at ITB Berlin Virtual Trade Show,”

²⁰Ministarstvo turizma i sporta Republike Hrvatske. *Komunikacijska strategija i komunikacijski akcijski plan za proces usvajanja strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine*, 2.

²¹“U 2021. Godini Hrvatsku Posjetilo Gotovo 14 Milijuna Turista“

2.1. Povijesni aspekt zdravstvenog turizma u Opatiji

Zbog svoje lokacije uz obalu Mediterana, klimatskih prednosti koje uključuju mnogo sunčanih sati i povoljnih zračnih strujanja, impresivne arhitekture te brojnih parkova i šetnica, Opatija predstavlja idealnu destinaciju za opuštanje, regeneraciju i uživanje tokom svih godišnjih doba.²²

Početak turizma u Opatiji označava 1844. godina kada je izgrađena Villa Angiolina. Villa je pripadala uglednom riječkom veletrgovcu Igniju Scarpi. Godina 1873. obilježava dolazak željeznice do Matulja i time bolju povezanost Opatije sa ostatkom Europe. Društvo južnih željeznica i njegov ravnatelj, Friedrich Julius Schüller kupuje Villu Angiolinu, potiče izgradnju šetališta Lungomare, razvoj vila i hotela na mjestima povezanim željeznicom.²³ Hotel Kvarner otvoren je 1884.godine kao prvi luksuzni hotel na jadranskoj obali. Kraj 19. i početak 20. stoljeća donijeli su Opatiji otvaranje niza modernih ordinacija i lječilišta, koja su se izravno natjecala s vodećim europskim zdravstvenim centrima smještenim u velikim urbanim i turističkim središtima poput Beča i Nice. Godine 1889. Opatija je dobila status klimatskog lječilišta ("*Kurorta*") čime je Austro-Ugarska monarhija službeno stvorila novu europsku carsku zdravstvenu destinaciju.²⁴ Već 1894 Opatija je dobila spasilačko društvo s bazom u Vili Slatina. Godine 1908., održan je međunarodni kongres o primjeni talasoterapije, te su nakon toga brojne novine pisale o Opatiji, njezinoj izvrsnoj klimi, čistom zraku i ljekovitim izvorima mineralne vode. Turisti su počeli dolaziti u Opatiju kako bi se liječili od različitih bolesti, poput bolesti dišnog sustava, reume i problema s cirkulacijom. Tako na Jadranskoj obali dolaze ljetovati liječnici, meteorolozi i planinari, koji su često bili promotori njezinih turističkih potencijala u svijetu.

Zahvaljujući svojem povoljnom geografskom položaju uz Jadransku obalu i podno planine Učke, Opatija je postala prvo hrvatsko središte u kojem su termalne kupke i zdrava klima privukle europsku elitu 19. stoljeća. Temeljna terapija je uključivala morske kupke, što je prouzročilo rani razvoj vanjskih morskih kupališta. Prema većini pisaca, Tomaševac se smatra jednim od starijih opatijskih kupališta, s poviješću koja seže sve do 1883. godine, znatno prije dovršetka hotela Kvarner.²⁵

Nakon završetka Drugog svjetskog rata, fokus zdravstveno-turističke ponude Opatije

²² „O Thalassoterapiji Opatija.“

²³ „Friedrich Julius Schüller.“

²⁴ Bratović, *Thalassoterapia Opatija*, 29.

²⁵ Op.cit

preusmjeren je s uživanja na rehabilitaciju i liječenje. Tako je 1957. godine, u tadašnjoj Jugoslaviji, Čedomil Plavšić, profesor interne medicine, osnovao Thalassoterapiu Opatija s ciljem rehabilitacije pacijenata koji su preživjeli srčani udar. Ova ustanova postala je pionir u Hrvatskoj i bivšoj Jugoslaviji, uvodeći modernu i profesionalnu medicinsku dijagnostiku, rehabilitaciju te prevenciju kardiovaskularnih oboljenja.

2.2. Trenutno stanje zdravstvenog turizma u Opatiji

Kvarner se ističe kao značajno odredište u zdravstvenom turizmu, zahvaljujući izvanrednim klimatskim uvjetima, ljekovitim svojstvima mora te prisutnosti stručnih medicinskih stručnjaka. Osim toga, njegov turistički proizvod kombinira zdravstvene usluge s raznolikim smještajnim opcijama.

Sredinom 20. stoljeća, Opatija je postala sve popularnija kao turističko odredište, te su se počeli razvijati i drugi oblici turizma, poput kongresnog i kulturnog turizma. Unatoč tome, zdravstveni turizam i dalje ostaje važan segment turističke ponude Opatije, a grad se i danas može pohvaliti s nekoliko renomiranih lječilišta, wellness centara i drugih objekata za liječenje i oporavak. Osim tradicionalnih terapija i tretmana, u ponudi su i suvremene wellness usluge poput masaža, saune, bazena te raznih *fitness* i *beauty* programa, fizikalna terapija i sl. Grad ima i bogatu ponudu sportskih aktivnosti na otvorenom, poput pješaćenja, planinarenja, biciklizma i ronjenja, što doprinosi cjelokupnoj turističkoj ponudi. Može se reći da je Opatija danas središte Rivijere s najdužom tradicijom u turizmu.

Puno se pažnje pridodaje pozicioniranju Opatije kao cjelogodišnje destinacije. Zadnjih nekoliko godina već u prvim mjesecima ostvaruje sjajne rezultate zahvaljujući brojnim festivalima i projektima kao što su: advent, mjesec ljubavi, karneval, festival čokolade, *retrOpatija* i brojni drugi. Jedan od događaja je i "Opatija – Ožujak oaza wellnessa", koji je organiziran od strane Turističke zajednice grada Opatije. Tijekom mjeseca ožujka, brojni wellness centri otvaraju svoja vrata posjetiteljima i predstavljaju svoju bogatu ponudu. Svi zainteresirani imaju priliku sudjelovati u aktivnim šetnjama, nordijskom hodanju i drugim programima. Ideja ovog događaja proizlazi iz bogate povijesti Opatije kao destinacije za lječilište te suvremenih postignuća zdravstvenih ustanova i wellness centara koja nadograđuju na stoljetnu tradiciju. Sve to je povezano s 4. ožujkom 1889. godine, kada je Opatija službeno proglašena kraljevskim klimatskim lječilištem.²⁶

²⁶ „130 Godina Zdravstvenog Turizma U Opatiji“.

Gledajući prema budućnosti, zdravstveni turizam ima potencijal da značajno produži turističku sezonu. Na privlačnoj Opatijskoj rivijeri transformativni pomaci u tom smjeru već su osjetni, o čemu svjedoči i naglašena ekspanzija tradicionalne turističke sezone. Produljenje sezone proizvod je različitih čimbenika koji djeluju u sinergiji, pri čemu je ponuda zdravstvenog turizma jedan od ključnih faktora.

2.2.1. Klaster zdravstvenog turizma Kvarnera

U studenom 2014. godine osnovana je udruga Klaster zdravstvenog turizma Kvarnera koja objedinjuje subjekte iz domene zdravstvenog turizma. Danas, klaster broji 38 članica koje pripadaju privatnom i javnom sektoru. Ovi sektori obuhvaćaju medicinsko i dentalno područje, zdravstvenu industriju te turistički sektor, uključujući turističke zajednice, agencije, hotelske grupacije. Također, među članicama klastera nalaze se i institucije iz znanstvenog i nastavnog područja, uključujući i sastavnice Sveučilišta u Rijeci. Danas klaster ima više od 9500 zaposlenih, od čega preko 5000 zdravstvenih radnika.²⁷

Sveobuhvatni cilj je uspostaviti Kvarner kao istaknutu destinaciju zdravlja i kvalitete života. Trenutno, glavni korisnici usluga zdravstvenog turizma Kvarnera dolaze iz susjednih zemalja. Međutim, horizont je širok, s potencijalnim ciljnim tržištima koja obuhvaćaju Skandinaviju, SAD, Indiju i Kinu. Prihvaćajući različita područja zdravlja i wellnesa, turistički klaster Kvarnera utire put za rast, otpornost i poboljšana iskustva posjetitelja. Trajne veze i višestruki paketi usluga naglašavaju predanost regije da postane svjetionik zdravlja i kvalitete života. Ova ambicija nadilazi granice, s ciljem privlačenja globalne pozornosti uz istovremeno poticanje osjećaja dobrobiti i pomlađivanja.

Zajednički napor vrti se oko izrade sveobuhvatnih paketa usluga. One ne obuhvaćaju samo usluge prijevoza, smještaja i zdravstvene skrbi, već se proširuju i na gastronomska iskustva, aktivnosti na otvorenom, kulturne aktivnosti i još mnogo toga. Thalassoterapija je ostvarila partnerstvo s renomiranim hotelom "Liburnia Riviera Hotel", rezultirajući u kreiranju pet zajedničkih paketa koji objedinjuju turističke i zdravstvene usluge s trajanjem od 2 do 14 dana. Ovi paketi uključuju:

- "*Weight Loss Medical Program*" - Program za mršavljenje uz medicinski nadzor.
- "*Post COVID Program*" - Program za oporavak nakon COVID-19 uz medicinsku podršku.

²⁷ "O nama- Klaster zdravstvenog turizma Kvarnera,"

- "Anti Stress Program" - Program za smanjenje stresa i relaksaciju.
- "Preventive Check Up" - Program za preventivne medicinske preglede.
- "Anti Aging Program" - Program usmjeren na usporavanje procesa starenja.²⁸

Ovime se želi ponuditi raznovrsna paleta programa koji kombiniraju zdravstvene aspekte s turističkim iskustvom, omogućavajući gostima da odaberu paket koji najbolje odgovara njihovim potrebama i željama.

U sklopu Nacionalnog plana oporavka i otpornosti (NPOO), Thalassotherapia Opatija, kao članica Klastera zdravstvenog turizma, podnijela je projekt za financiranje. Kroz NPOO je osigurano 61,7 milijuna eura s ciljem investiranja u zdravstveni turizam. Naziv projekta je "Rekonstrukcija građevine javne i društvene namjene (zdravstvene ustanove) te prilagođavanje prostora i opremanje zgrade Thalasso Wellness centra u funkciji razvoja lječilišnog i wellness turizma", a vrijedan je 11.545.113,66 eura. Projekt uključuje rekonstrukciju, prilagodbu, opremanje i nadogradnju prostora Thalasso Wellness Centra. Glavni cilj ovog projekta je poboljšati kvalitetu usluga u svrhu razvoja lječilišnog i wellness turizma. Projekt također ide u korak sa zelenim i digitalnim smjerom. Uz ostale komponente, projekt uključuje nove inovativne energetske sustave, uključujući promjene u energetsom sustavu wellnessa.²⁹

2.2.2. Statistički podaci

U 2020. godini došlo je do značajnog pada, posebno vidljivog u području dentalnog turizma koji je gotovo stao. U protekle četiri godine, uključujući i izazovno pandemijsko doba, procjenjuje se da je u Primorsko-goranskoj županiji predah pronašlo preko 230.000 korisnika zdravstvenih usluga. Impresivno je da je značajnih 80 % tih korisnika bilo uključeno u aktivnosti dentalnog turizma.

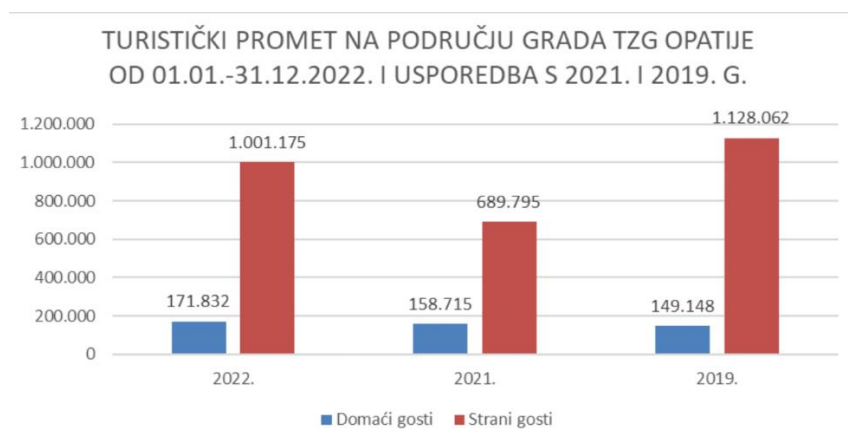
Tijekom 2022. godine, na području Turističke zajednice grada Opatije boravilo je 347.713 gostiju, koji su ostvarili ukupno 1.173.007 noćenja. Ovaj rezultat predstavlja impresivan porast od 46% u broju gostiju i 38% u broju noćenja u usporedbi s 2021. godinom. U toj godini, turistički promet je dostigao 92% razine zabilježene u 2019. godini. Promatranjem mjesečne dinamike, primjećuje se rast broja noćenja tijekom svih mjeseci u usporedbi s 2021. godinom. Turisti srednje dobi, u dobi između 30 i 49 godina (38%) te oni stariji od 50 godina (39%), su podjednako zastupljeni. U hotelima, 30% turista ima 55 ili više godina. Prosječna

²⁸ "Post Covid-19."

²⁹ „Zdravstveni turizam na Kvarneru se ubrzano razvija - Novi list”

dob turista iznosi 43 godine (44 godine u hotelima i 42 u obiteljskom smještaju).³⁰ Većinski broj gostiju činili su strani posjetitelji, koji su prvenstveno dolazili zbog usluga u dentalnoj medicini. Nadalje, raznovrsni segmenti rehabilitacije i specijalizirani dijagnostički te terapijsko-operacijski postupci također su privlačili značajan broj gostiju.

Slika 1. Turistički promet na području Grada Opatije.

Izvor: Turistička zajednica grada Opatija. *Izvešće o izvršenju godišnjeg programa rada, 2.*

Zdravstveni turizam je poticajni faktor za dolazak gostiju, ne samo u okviru redovne turističke sezone nego i izvan nje. Predstavlja prevladavajući megatrend na globalnoj razini. 53 % Europljana izražava želju da ove usluge potraži u inozemstvu. Predviđanja ukazuju na snažnu stopu rasta od 20 do 25 % u sljedećem desetljeću, što ga čini jednim od najbrže rastućih trendova u području turizma.³¹

3. Povijest, razvoj i pozicija Thalassoterapije Opatija

Thalassoterapia Opatija osnovana je 1957. godine najprije kao Institut, potom Zavod i končano kao Specijalna bolnica za rehabilitaciju bolesti srca, pluća i reumatizma. Proizašla je iz inicijative prof. dr. Čedomila Plavšića i temelji se na tradiciji liburnijskog lječilišnog

³⁰Turistička zajednica grada Opatija. *Izvešće o izvršenju godišnjeg programa rada, 2.*

³¹Juričić Bukarica, „Zdravstveni turizam na Kvarneru se ubrzano razvija. Najveće ustanove planiraju projekte vrijedne više od 20 milijuna eura.“

turizma. Postala je inovativni model zdravstvene ustanove temeljen na potpuno tržišnom principu, neovisan o bilo kakvoj financijskoj potpori od strane državnih institucija. Međutim, tek tijekom osamdesetih godina 20. stoljeća, Thalassoterapija je počela primati financijsku podršku od strane državnih institucija, što ju je učinilo jedinstvenim projektom takve vrste koji je ikad realiziran na ovim prostorima. Kao pionirska zdravstvena ustanova u regiji i Hrvatskoj, Thalassoterapija je postavila visoke standarde u stručnoj i modernoj rehabilitaciji pacijenata s srčanim oboljenjima. Istaknula se kao prethodnica u Europi u primjeni aktivne i kontrolirane rehabilitacije umjesto pasivnog pristupa koji je tada bio uobičajen. Dok su drugdje pacijenti nakon srčanog udara uglavnom mirovali tri mjeseca, Thalassoterapija je omogućila aktivni oporavak uz strogi nadzor i kontrolu. Iako je tadašnji pristup skeptično dočekan od strane mnogih liječnika, Thalassoterapija je demonstrirala učinkovitost aktivne rehabilitacije, potvrđujući svoju predanost napretku. Prve pacijente su zaprimili u zgradu sadašnje Ville Dubrave pred Božić 1959. godine.³²

U to vrijeme, Thalassoterapija je imala na raspolaganju prostore zgrada Europa I i Europa II. U lipnju 1971. godine, izgrađena je zgrada Fizijatrije koja je uključivala bazen, instalacije za kupke i dvoranu za rehabilitaciju. Godine 2003., nakon opsežne obnove i modernizacije, Villa Dubrava postala je prvi lječilišni hotel u Hrvatskoj.³³

Slika 2. Villa Speranza (danas Villa Dubrava) prvi lječilišni hotel u Hrvatskoj

Izvor: Bratović, *Thalassoterapija Opatija*, 25.

³² Bratović, *Thalassoterapija Opatija*, 33.

³³ Ibid

Thalassoterapija je uspostavila plodnu suradnju s Svjetskom zdravstvenom organizacijom kao vodećom instancom u globalnom zdravstvenom sustavu, te je stekla status istraživačke baze ove organizacije. Također, održavala je uspješne odnose s Ministarstvom zdravstva Sjedinjenih Američkih Država, uključujući sudjelovanje u programima poput VRA (*Vocational Rehabilitation Administration*) i SRS (*Social and Rehabilitation Services*) koji su se fokusirali na rehabilitaciju kardiovaskularnih bolesnika. Povezivanje s vodećim europskim zdravstvenim udrugama i osiguravateljima također je bio dio njenih aktivnosti. Još 1961. godine, Thalassoterapija je sklopila svoje prve ugovore o liječenju inozemnih bolesnika, prvo sa Švedskom i Austrijom. Nastavila je svoju suradnju s austrijskom osiguravajućom kućom AUVA (*Allgemeine Unfallversicherungsanstalt*), a ta suradnja traje i do danas, što svjedoči o kontinuiranoj kvaliteti i uspješnom radu Thalassoterapije koja prati najnovije medicinske trendove.³⁴

Zahvaljujući zalaganju profesora Plavšića, koji je privukao istaknute znanstvenike i stručnjake u Opatiju, Thalassoterapija je ubrzo postala vodeći centar za rehabilitaciju pacijenata s kardiološkim tegobama, kako u zemlji tako i u širem dijelu Europe. U Opatiji su se održavali mnogi domaći i međunarodni medicinski skupovi, a 1975. godine grad je bio domaćin sastanka Radne skupine Svjetske zdravstvene organizacije posvećenog rehabilitaciji i sekundarnoj prevenciji bolesnika s akutnim infarktom miokarda.³⁵ Promjene su se nastavile, pa je 1981. godine Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske donijelo odluku o promjeni naziva u Specijalna bolnica za rehabilitaciju bolesti srca, pluća i reumatizma.³⁶ Thalassoterapija je svojim inovativnim pristupom i visokom kvalitetom rada potvrdila svoju izuzetnost, te je izvela prvu ergometriju na području tadašnje Jugoslavije i osnovala prvi kardiološki dijagnostički laboratorij u čitavoj državi. Izvela je i prvi ehokardiografski pregled u Primorsko-goranskoj županiji.

Od 21. kolovoza 1993. postala je ustanova u vlasništvu Primorsko-goranske županije. Registrirana je u sudskom registru koji nadzire Ministarstvo zdravstva. Thalassoterapija Opatija je kontinuirano ulagala u unapređenje medicinskih usluga kako bi zadovoljila rastuće potrebe pacijenata. Godine 1998., stekla je status Referentnog centra za zdravstveni turizam i medicinski programirani odmor prema Ministarstvu zdravlja Republike Hrvatske. Također je postala sjedište Klinike za liječenje, rehabilitaciju i prevenciju bolesti srca i krvnih žila Medicinskog fakulteta u Rijeci, a 2009. dobila je dopusnicu Ministarstva znanosti, obrazovanja

³⁴ Bratović, *Thalassoterapija Opatija*, 42.

³⁵ Bratović, *Thalassoterapija Opatija*, 40.

³⁶ Bratović, *Thalassoterapija Opatija*, 35.

i sporta RH za provođenje znanstvenih istraživanja. Dvije godine kasnije, osnovan je Referentni centar za kardiološku rehabilitaciju Ministarstva zdravlja Republike Hrvatske.³⁷

Ustanova ostvaruje svoju primarnu djelatnost medicinske skrbi putem ugovora s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje (HZZO). Za održavanje zdravstvenog standarda, kontinuirano usavršavanje osoblja te ulaganja u infrastrukturu, ustanova koristi prihode dobivene iz zdravstvenog turizma. U 2022. godini, ukupni prihodi i primici dosegli su iznos od 83.270.179,00 kn. Pritom, preneseni manjak prihoda i pritaka iz prethodne godine iznosio je 188.935,51 kn, što je rezultiralo ukupnim raspoloživim sredstvima od 83.081.243,49 kn.³⁸

Projekti razvoja Thalassoterapije često su podržani od strane PGŽ. Primjerice, Poglavarstvo PGŽ-a je 2005. pružilo potporu i garanciju za kredit za izgradnju Thalasso wellness centra Opatije te osiguralo financiranje izgradnje bolničkih zgrada Villa Magnolija (2009.) i adaptacije Ville Dubrava. Ovi objekti unutar Thalassoterapije ostvaruju najveći prihod putem komercijalnih usluga, a u 2022. godini iznosili su 15.719.101,30 kn. Usporedimo li broj ostvarenih noćenja u Villi Dubrava između dviju godina, primjećujemo značajan porast. Ukupno je ostvareno 16.874 noćenja, što predstavlja povećanje od 55% u usporedbi s prethodnom godinom, kada je broj noćenja iznosio 10.895. Analizirajući podatke o dolascima i noćenjima po nacionalnostima, vidljivo je da su domaći gosti ostvarili najveći broj noćenja i dolazaka. Ukupno 774 domaćih dolazaka rezultiralo je s 9600 noćenja. Slijede gosti iz Austrije s 134 dolaska i 2662 noćenja te gosti iz Norveške s 128 dolazaka i 3539 noćenja. Noćenja gostiju iz Austrije dolaze u vezi s osiguravajućom kućom AUVA, dok norveški gosti dolaze preko ugovora s *Oslo University Hospital*.³⁹

Danas, Thalassoterapija ima kompleks od šest zgrada, smješten na površini od 14 000 m², opremljen je suvremenom medicinskom opremom i smještajem koji osigurava svojim pacijentima potreban mir, odmor i opuštanje. Ustanova raspolaže sa 79 soba (133 kreveta) namijenjenih HZZO-u i 49 soba (9 kreveta) namijenjenih tržištu.⁴⁰

³⁷ Peršić, *Thalassoterapia Opatija 60 godina brinemo o vašem zdravlju*, 71

³⁸ Thalassoterapia Opatija. *Izvjestaj o poslovanju za 2022. godinu*. 8.

³⁹ Thalassoterapia Opatija. *Izvjestaj o poslovanju za 2022. godinu*. 9.

⁴⁰ Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske. *Katalog projekata zdravstvenog turizma*. 55

Slika 3. Kompleks zgrada Thalassotherapije

Izvor: Bratović, *Thalassotherapia Opatija*, 122.

Thalassotherapia Opatija se i dalje razvija te je u 2016. godini, otvoren je Centar estetske kirurgije koji je dodatno obogatio spektar usluga, čineći Thalassotherapiju idealnom destinacijom za zdravlje, ljepotu i medicinski wellness. Proslavila je 60 godina postojanja otvaranjem Laboratorija za kateterizaciju srca, Centra za dijabetes, endokrinologiju i kardiometabolizam te Centra za sportsku medicinu. Danas se Thalassotherapia Opatija ističe kao jedinstveni preventivni centar u Hrvatskoj i regiji, nudeći cjelovit proizvod koji obuhvaća dijagnostiku, rehabilitaciju, estetiku i jedinstven doživljaj boravka i oporavka u mediteranskom okruženju.

Osnivanje Thalassotherapije je značajno doprinijelo napretku medicinske prakse i unapređenju ukupne zdravstvene skrbi za domaće stanovništvo, ali je također označilo početak nove ere u zdravstvenom turizmu Opatije. Thalassotherapia je od samih početaka imala cilj oživjeti, obnoviti i obogatiti dugogodišnju tradiciju lječilišnog turizma u tom području. Zahvaljujući bogatoj i dugotrajnoj povijesti te viziji njenih osnivača, Thalassotherapia Opatija je sada jedna od najnaprednijih medicinskih ustanova u državi i regiji.

3.1. Suvremeno djelovanje i razvoj

Thalassotherapija Opatija temelji svoju ponudu na principima održivog i efikasnog iskorištavanja prirodnih resursa prisutnih u Opatiji. Od blagodatni morskog zraka i mediteranske

klime do izvora u moru i morskim komponentama u wellness programima, Thalassoterapija nastoji maksimalno iskoristiti dostupne prirodne elemente.

Ponuda Thalassoterapije Opatija obuhvaća brzu i učinkovitu ambulantnu dijagnostiku i terapijske intervencije. Uz personalizirane procjene i testove, ustanova proširuje prilagođene pakete medicinskih usluga namijenjenih specifičnim skupinama bolesti. Tijekom terapijskih i rehabilitacijskih programa, tim kvalificiranih stručnjaka, uključujući liječnike specijaliste, fizioterapeute i medicinske sestre, pomno nadzire postupke. Pisane preporuke daju se po završetku svakog programa, naglašavajući predanost sveobuhvatnoj skrbi.

3.1.1. Kardiologija i kardiološka rehabilitacija

Thalassoterapija je osnovana s glavnim fokusom na dijagnostici i liječenju, s posebnim naglaskom na prevenciji bolesti srca i krvnih žila. U 2009. godini, postigla je značajno priznanje kao Klinika za liječenje, rehabilitaciju i prevenciju bolesti srca i krvnih žila, koju podržava Medicinski fakultet u Rijeci. U okviru Klinike, osnovana su dva ključna Zavoda: Zavod za kardiologiju te Zavod za kardiološku rehabilitaciju. Kroz Zavod za kardiologiju, postoji Služba za specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu, koja uključuje odsjeke za specijalističku dijagnostiku i ehokardiografiju, kao i druge slikovne metode, te također Dnevna bolnica, čija svrha je pružiti intenzivnu skrb i liječenje pacijentima bez potrebe za duljom hospitalizacijom.⁴¹

Thalassoterapia Opatija se u svojoj svakodnevnoj praksi oslanja na napredne metode dijagnostike, liječenja i prevencije bolesti srca i krvnih žila, uključujući magnetsku rezonancu srca i kompjuteriziranu tomografiju. S razvojem moderne kardiologije, postavljaju se sve veći zahtjevi pred rehabilitacijske timove. Intervencijske metode liječenja značajno su skratile prosječno vrijeme provedeno u bolnici za pacijente s akutnim stanjima srca te su osnažile potrebu za kardiološkom rehabilitacijom u ranim fazama bolesti. Ova promjena u dinamici liječenja zahtijeva prilagodbe u sustavima rehabilitacije. Kao rezultat toga, sve više se kardiološka rehabilitacija provodi kroz stacionarne programe, dok se kasnije faze rehabilitacije provode u obliku ambulantnih programa putem polikliničke službe.⁴²

Glavni cilj kardiološke rehabilitacije je omogućiti pacijentima s srčanim bolestima što

⁴¹ Peršić, *Thalassoterapia Opatija 60 godina brinemo o vašem zdravlju*, 29-30.

⁴² Ibid.

brži povratak normalnim aktivnostima svakodnevnog života. Ovo obuhvaća ne samo fizički oporavak nego i psihičko zdravlje.

3.1.2. Laboratorij za funkcionalnu dijagnostiku

Laboratorij za funkcionalnu dijagnostiku izdvaja se kao vodeći u Republici Hrvatskoj, s iznimnim kapacitetom i širokim spektrom usluga. S kapacitetom za trideset dinamičkih 24-satnih elektrokardiografskih pretraga (Holter-monitoringa) i četiri ambulante za ehokardiografiju i ergometriju svakodnevno, ovaj laboratorij pruža visoko kvalitetnu skrb pacijentima. Nadalje, laboratorij je opremljen za procjenu funkcionalnih parametara disanja te provođenje ergospirometrijskih testova, što ne služi samo sportašima, već i postaje satavni dio standardnih pregleda za osobe s kardiovaskularnim oboljenjima. Tu se također provodi dinamičko 24-satno ambulantno praćenje krvnog tlaka, 72-satno dinamičko elektrokardiografsko praćenje, te niz ultrazvučnih dijagnostičkih metoda kao što su procjena perifernih krvnih žila, ultrazvučne pretrage cerebralne cirkulacije, te ultrazvuk abdomena i štitne žlijezde.⁴³

U skladu s rastućim potrebama za dijagnostikom kardiovaskularnih bolesti, laboratorij je uveo suvremene bio-kemijske laboratorijske testove. Osim toga, neprestano se unapređuju nove dijagnostičke procedure, uključujući inovativne metode poput standardizirane antropometrije te visokorezolucijske ultrazvučne procjene endotelom posredovane arterijske diletacije na brachijalnoj arteriji. Ove napredne dijagnostičke metode ne samo da prate suvremeni znanstveni razvoj, već se aktivno primjenjuju u praksi.

Stacionarni odjel za kardiologiju i kardiološku rehabilitaciju predstavlja ključan dio cjelovitog pristupa skrbi pacijenata, usko surađujući s Odjelom za rehabilitaciju i Laboratorijem za funkcionalnu dijagnostiku. Njegova svrha je pružiti sveobuhvatnu skrb bolesnicima nakon akutnih kardioloških stanja poput infarkta miokarda ili kardiokirurških zahvata. Kroz kontinuirane usluge koje se pružaju tijekom 24 sata dnevno, ovaj stacionarni odjel omogućava pacijentima da dobiju potrebnu obradu, liječenje i rehabilitaciju u moderno opremljenim uvjetima.⁴⁴

Thalassotherapia Opatija je igrala važnu ulogu kao suorganizator Prvog kardiološkog

⁴³ Peršić, *Thalassotherapia Opatija 60 godina brinemo o vašem zdravlju* 31.

⁴⁴ Bratović, *Thalassotherapia Opatija*, 78.

kongresa Republike Hrvatske, te je također bila domaćin i organizator Prvog hrvatskog ehokardiografskog simpozija 2005. godine. U rujnu 2021. godine, održao se i prvi hrvatski kongres posvećen preventivskoj i sportskoj medicini te kardiološkoj rehabilitaciji s međunarodnim sudjelovanjem - SCIENCE 4 HEALTH. Ovaj značajan događaj je okupio stručnjake, praktičare i istraživače iz cijelog svijeta kako bi razmijenili ključna znanja u području medicine životnog stila, preventivske i sportske medicine te kardiološke rehabilitacije.⁴⁵

3.1.3. Laboratorij za kateterizaciju srca

U Zavodu za kardiologiju, istaknut je i značajan Laboratorij za invazivnu i intervencijsku kardiologiju. Pruža se sveobuhvatna skrb bolesnicima s kardiovaskularnim bolestima putem dijagnostičkih i terapijskih intervencijskih postupaka, posebno usmjerenih na koronarnu bolest.

Laboratorij je osnovan 2017. godine, a dodatno unaprijeđen 2020. godine s najmodernijim višenamjenskim angiološkim aparatom. Tim čine tri iskusna liječnika, četiri stručne instrumentarke te tri inženjera radiologije, koji izvode invazivne dijagnostičke postupke poput kateterizacije srca i koronarografije te zahvate invazivnog kardiološkog liječenja, kao što su perkutane koronarne intervencije (PCI), rotablacija, intravaskularna litotripsija, intravaskularni ultrazvuk (IVUS) i mjerenje FFR/IFR. Provodi se i program srčane elektrostimulacije koji uključuje ugradnju elektrostimulatora srca (pacer), uređaja za srčanu sinhronizaciju (CRT uređaji) te kardioverter defibrilatora (ICD elektrostimulatori srca).

U prvih pet godina rada laboratorija, obradeno je oko 3.500 pacijenata, izvedeno više od 3.000 koronarografija te oko 1.200 PCI postupaka, što ukupno čini oko 4.300 intervencija. Ovi statistički podaci jasno svjedoče o obimu i kvaliteti. No, istinski pokazatelj izvrsnosti leži u zadovoljstvu svakog pojedinog pacijenta.⁴⁶

3.1.4. Fizikalna medicina i reumatologija

Thalassotherapia Opatija je istaknuta kao vodeća ustanova za rehabilitaciju pacijenata koji pate od degenerativnih bolesti sustava za kretanje, reumatskih oboljenja, sistemskih bolesti vezivnog tkiva, trauma i različitih neurogenih lezija. U svojoj praksi fizikalne medicine i

⁴⁵ „Kongres Science 4 Health“

⁴⁶ „Invazivna kardiologija Angio sala“

rehabilitacije primjenjuje najmodernije metode hidroterapije, kineziterapije i elektroterapije, koje su ključne u procesu oporavka. Ove terapije su neophodne u tretiranju širokog spektra pacijenata u stacionarnom okruženju, lokalnoj zajednici te imaju značajnu ulogu i u prevenciji i rehabilitaciji sportaša.

Jedno od istaknutih područja je reumatologija kao subspecijalizacija unutar fizikalne medicine i rehabilitacije, koja ima bitnu ulogu u dijagnosticiranju reumatskih oboljenja. Prepoznat je i moderan pristup u prevenciji i liječenju osteoporoze, uključujući dijagnostičke tehnike i preventivne programe koji su od iznimne važnosti za očuvanje zdravlja šire populacije.⁴⁷

3.1.5. Laboratorijska dijagnostika

Svoj početak je zabilježila 1. prosinca 1959. godine, kada je u prostorima Ville Dubrave prvi puta prikupljen materijal za analizu, a sam postupak laboratorijske obrade tada je provoden u okviru Riječke bolnice.

Kasnih 60-ih i 70-ih godina prošlog stoljeća, laboratorijski rad je značajno unaprijeđen i postao samostalan. U idućih desetak godina, prateći zahtjeve moderne medicine, oprema je modernizirana, a broj osoblja gotovo utrostručen. Laboratorij je dobio posebno priznanje kvalitete sedamdesetih godina prošlog stoljeća kada je postao referentni centar za suradnju sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom u jugoistočnoj Europi, te je bio jedan od prvih centara uključenih u sustav kontrole kvalitete rada na području bivše Jugoslavije.⁴⁸

Današnji laboratorij je potpuno moderniziran i informatiziran te odgovara najvišim standardima u dijagnostici i liječenju, posebno u području kardiologije i reumatologije. Laboratorij također prati najnovija dostignuća u imunološkoj i tumorskoj dijagnostici. Posebno se ponosi suradnjom s Medicinskim fakultetom u Rijeci i Farmaceutsko-biokemijskim fakultetom u Zagrebu, kao i s Hrvatskim društvom medicinskih biokemičara, što osigurava visoku kvalitetu rada. Također, provode se istraživanja u partnerstvu s nekim od najuglednijih svjetskih farmaceutskih kompanija, što dodatno potvrđuje stručnost i ugled laboratorija.⁴⁹

⁴⁷ Bratović, *Thalassotherapie Opatija*,90.

⁴⁸ Bratović, *Thalassotherapie Opatija*,102.

⁴⁹ Peršić, *Thalassotherapie Opatija 60 godina brinemo o vašem zdravlju* 41.

3.1.6. Dermatologija i estetska kirurgija

Kroz dugi niz godina, Opatija je postala odredište za pacijente koji traže diskretno liječenje kožnih promjena. Već 1961. godine, potpisan je prvi ugovor o liječenju stranih bolesnika u bivšoj Jugoslaviji. Thalassoterapija je sklopila suradnički ugovor s austrijskom osiguravajućom kućom AUVA iz Beča. Taj ugovor se odnosi na pacijente koji dolaze radi dermatološkog liječenja ekcema nastalih profesionalnim oštećenjem kože.

Danas, odjel za dermatologiju ne samo da zadovoljava specifične potrebe pacijenata upućenih od strane AUVA, već također pruža široki spektar suvremenih medicinskih usluga. Program liječenja dermatoloških bolesti obuhvaća različite pristupe, uključujući primjenu odgovarajućih lijekova, heliomarino terapiju, umjetno UV zračenje, dijetalnu prehranu te edukaciju i savjetovanje pacijenata.⁵⁰ Odjel je moderno uređen i sastoji od opće ambulante, specijalizirane ambulante za dermatoskopiju i trihoskopiju te sala za manje dermatološke zahvate. Uz klasične dermatološke usluge, nude i širok spektar estetskih dermatoloških tretmana, koristeći provjerene metode za postizanje zdrave i estetski privlačne kože i kose. Odjel dermatologije kontinuirano prati suvremene svjetske trendove te sustavno oprema svoje prostore najmodernijim uređajima i aparatima.⁵¹

U današnjoj suvremenoj medicini i rastućem trendu zdravstvenog turizma, estetska kirurgija se izdvaja kao jedna od najtraženijih usluga. U korak s ovim zahtjevima, Thalasso Wellness Centar je 2016. godine otvorio Centar Estetske kirurgije. Ovaj centar pruža vrhunske usluge, uključujući stručne preglede, konzultacije i operativne zahvate u području estetske, plastične i opće kirurgije. Prostor je dizajniran s luksuznom notom, a opuštajuća wellness atmosfera dodatno pridonosi zadovoljstvu klijenata.⁵²

3.1.7. Sportska medicina

Suvremena sportska medicina ima širok raspon djelovanja, usmjeravajući se na tjelesnu kondiciju, prevenciju ozljeda i bolesti povezanih sa sportom i tjelovježbom, optimizaciju treninga i postizanje sportskih ciljeva. U Thalassoterapiji Opatija, posebna pažnja posvećuje se izgradnji stručnih medicinskih timova s članovima iz različitih medicinskih područja, kako bi se pružila sveobuhvatna podrška sportašima. Iskusni i educirani tim koristi najsuremenije

⁵⁰ Peršić, *Thalassoterapija Opatija 60 godina brinemo o vašem zdravlju* 43.

⁵¹ „Dermatologija.“

⁵² Peršić, *Thalassoterapija Opatija 60 godina brinemo o vašem zdravlju* 44.

metode dijagnostike, liječenja i rehabilitacije kako bi oblikovali individualne programe prilagođene specifičnim potrebama svakog sportaša. Putem preventivnih medicinskih pregleda, dijagnostike, savjeta nutricionista, fizioterapeuta i trenera, sportašima se pomaže otkriti njihov potencijal te im se pruža smjer prema ostvarivanju sportskih ciljeva.

Thalassotherapia Opatija s ponosom ističe dugogodišnju skrb o sportašima i sportskim klubovima diljem Hrvatske. Njihovi postignuti uspjesi svjedoče o kvaliteti pristupa koji se temelji na opremanju suvremenom medicinskom opremom i stručno educiranim osobljem. Ta kombinacija omogućuje pomicanje granica izvrsnosti.⁵³

3.1.8. Thalasso Wellness Centar Opatija

Thalasso Wellness Centar Opatija prvi je medicinski wellness centar u Hrvatskoj utemeljen 2005. godine, a označava jedan od ključnih trenutaka u razvoju hrvatskog zdravstvenog turizma tijekom proteklog desetljeća. Thalasso Wellness Centar je koncept koji je razvijen kroz sinergiju postojećih aktivnosti Thalassoterapije. Svojom pionirskom inicijativom, Thalasso Wellness Centar postao je ključna točka za pružanje kvalitetnih zdravstvenih i wellness usluga na domaćem terenu. Thalasso Wellness Centar Opatija pruža jedinstveno iskustvo wellnessa koje se temelji na prirodnim sastojcima mora i sveobuhvatnom pristupu zdravlju i ljepoti tijela, duha i uma pod vodstvom stručnjaka. Centar se prostire na 2.500 m² predivno uređenog prostora i obiluje raznovrsnim sadržajima. Tu se nalazi poluolimpijski bazen s grijanom morskom vodom, različite vrste sauna za potpuno opuštanje, moderno opremljen fitness centar, elegantan salon za njegu tijela i lica te prostrane sobe za masaže. Također, Centar nudi sveobuhvatne medicinske wellness programe za mršavljenje, uključujući nutricionistička i psihološka savjetovanja, te mogućnost estetske kirurgije. Osim toga, gostima su na raspolaganju tretmani istočnjačke medicine koje vode iskusni terapeuti i liječnici iz Kine, Indije i Tajlanda.⁵⁴

⁵³ „Sportska medicina“

⁵⁴ „Thalasso Wellness Centar“

Slika 3. Thalasso Wellness Centar Opatija

Izvor: Bratović, *Thalassoterapia Opatija*, 54.

U 2022. godini, sektor wellnesa ostvario je ukupan promet od 3.287.843,00 kn, što predstavlja povećanje od 65% u usporedbi s prethodnom godinom kada je promet iznosio 1.989.400,00 kn.⁵⁵ Ovi rezultati svakako ukazuju na pozitivan smjer u kojem se sektor wellnesa kreće i potvrđuju njegovu ulogu kao važnog aspekta zdravstvenog turizma. Stalno povećanje prometa sugerira da su gosti prepoznali dobrobiti koje wellness pristup pruža, te da su spremni investirati u svoje zdravlje.

Kvalitetu Thalasso Wellness Centra potvrđuju priznanja koja su stigla od uglednih institucija kao što su Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska udruga hotelijera i restoratera te Hrvatska radio televizija. Na Danima hrvatskog turizma, poznatim kao "Turistički cvijet kvaliteta za Hrvatsku", koji su se održali na Hvaru, dodijeljeno je priznanje za 1. mjesto u kategoriji SPA/lječilište za 2018. godinu.⁵⁶ Ovo prestižno priznanje označava izvrsnost i visoku kvalitetu ponuđenih usluga u spa i lječilišnom segmentu te prepoznaje Thalasso Wellness Centar kao vodećeg pružatelja usluga u tom području.

3.2. Thalassoterapia Opatija kao učilište i znanstveno – istraživački centar

U okviru Thalassoterapije, djeluju dva referentna centra Ministarstva zdravlja Republike Hrvatske: Referentni centar za zdravstveni turizam i medicinski programirani odmor te

⁵⁵ Thalassoterapia Opatija. *Izvjestaj o poslovanju za 2022. godinu*. 10.

⁵⁶ „Nagrade i priznanja“

Referentni centar za kardiološku rehabilitaciju. Osim toga, Thalassoterapija je i sjedište Katedre za rehabilitacijsku i sportsku medicinu Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, te Katedre za fizikalnu medicinu Fakulteta zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci. Također, Thalassoterapija je i nastavna baza Fakulteta dentalne medicine i zdravstva Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.⁵⁷ Kroz plodnu suradnju s ovim fakultetima i radom u referentnim centrima, Thalassoterapija pruža vrhunsku uslugu pacijentima, osigurava izvrsnost za budući medicinski kadar i oblikuje temelje budućnosti medicine, čime čini ponosnim generacije koje dolaze.

3.2.1. Referentni centar za zdravstveni turizam i medicinski programirani odmor Ministarstva zdravlja RH (od 1998.godine)

Temelj stručnog rada ovog Centra leži u dubokoj i bogatoj tradiciji Thalassoterapije, koja se proteže kroz čak 65 godina kontinuiranog napretka i inovacija. Centar se oslanja na suvremene standarde dijagnostičko-terapijskih postupaka kako bi osigurao najbolju moguću zdravstvenu skrb pacijentima. Tijekom godina, Centar se neprestano nadopunjava kroz znanstveno-istraživačku djelatnost koju provodi u suradnji s Katedrom za rehabilitacijsku i sportsku medicinu Medicinskog fakulteta u Rijeci. Ova povezanost omogućuje primjenu najnovijih saznanja i tehnika u praksi, osiguravajući visok standard liječenja i rehabilitacije.

Thalassoterapia Opatija surađuje s uglednim osiguravajućim kućama iz Austrije i Norveške. Ova suradnja omogućuje ustanovi pružanje visokokvalitetnih zdravstvenih usluga u području dermatologije, reumatologije i drugih medicinskih programa koji su inkorporirani u turističku ponudu ove renomirane ustanove. Osim toga, Referentni centar ne zaboravlja na značaj wellnesa za opće zdravlje i dobrobit pacijenata. Stoga pruža ne samo medicinske usluge već i korisne savjete koje sastavlja stručni liječnički tim. Također, omogućuje pacijentima da iskoriste prednosti medicinskog wellnesa, spajajući medicinske postupke s wellness pristupom kako bi se postigla potpuna ravnoteža tijela i uma.⁵⁸

Referentni centar za zdravstveni turizam i medicinski programirani odmor unutar Thalassoterapije Opatija postaje mjesto gdje tradicija, suvremenost i briga o pacijentima sjedinjujući se, stvaraju izuzetno kvalitetno iskustvo zdravstvenog turizma.

⁵⁷ "Referentni centri i katedre"

⁵⁸ Ibid.

3.2.2. Referentni centar za rehabilitaciju srčanih bolesnika Ministarstva zdravlja RH (od 2012. godine)

Od 2012. godine, Thalassotherapia Opatija se ističe kao referentni centar za rehabilitaciju srčanih bolesnika, te kontinuirano ulaže značajne napore i resurse u praćenje, proučavanje i unapređenje usluga iz područja kardiološke rehabilitacije. U skladu s brzim napretkom tehnologije, centar usmjerava pažnju prema integriranju novih tehnoloških dostignuća radi unapređenja liječenja i rehabilitacije pacijenata, s posebnim fokusom na smanjenje posljedične onesposobljenosti od kardiovaskularnih bolesti.

U okviru referentnog centra, pacijentima su na raspolaganju visokokvalitetni liječnički pregledi i dijagnostičke pretrage koje se provode na modernim dijagnostičkim aparatima. Osim toga, cjelokupna zdravstvena obrada, zbrinjavanje i edukacija o važnosti zdravog stila života i brige o zdravlju čine integralni dio programa. U cilju zadovoljenja različitih potreba pacijenata s različitim kardiološkim patologijama, programi su pažljivo modulirani, pri čemu se naglašava individualizirani pristup svakom pacijentu. U postizanju ciljeva aktivno sudjeluje cjelokupni zdravstveni tim, uključujući liječnike specijaliste, fizioterapeute, medicinske tehničare, kliničke psihologe i nutricioniste. Istaknuto je da referentni centar usko surađuje s drugim zdravstvenim institucijama u Republici Hrvatskoj kako bi se razmijenila iskustva, pružili savjeti te omogućilo stručno usavršavanje i edukacija stručnjaka u ovom polju.

Kroz plodnu suradnju s Medicinskim fakultetom Sveučilišta u Rijeci i Katedrom za rehabilitacijsku i sportsku medicinu, referentni centar aktivno sudjeluje i u znanstveno-nastavnom području kliničkih istraživanja. Osim toga, posvećen je i obuci mladih generacija budućih liječnika, pružajući im mogućnost učenja pod vodstvom stručnjaka. U skladu sa smjernicama Europskog kardiološkog društva, Thalassotherapia Opatija danas predstavlja jedinstven i vodeći kardiorehabilitacijski centar ne samo unutar granica Hrvatske, već i na širem području regije i Europske unije.⁵⁹

3.3. Organizacijska struktura

Organizacijska struktura temelji se na idejama učinkovitosti, stručnosti i razboritosti. Na vrhu upravljačke strukture Bolnice smješteno je Upravno vijeće, koje je odgovorno za njenim upravljanjem. Ravnatelj vodi stručni rad Bolnice, organizira i nadzire njezino poslovanje, a u tome mu pomažu zamjenik ravnatelja, pomoćnici ravnatelja i tajnik. Sastavni dijelovi

⁵⁹ Ibid.

organizacijske strukture čine: Ravnateljstvo, Upravno vijeće, Klinika za liječenje, rehabilitaciju i prevenciju bolesti srca i krvnih žila, Zavod za kardiologiju, Zavod za kardiološku rehabilitaciju, Služba za specijalističko konzilijarnu zdravstvenu zaštitu, Služba za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju s reumatologijom, Jedinica za radiološku djelatnost, Jedinica za laboratorijsku djelatnost, Bolnička ljekarna, Služba za pravne, kadrovske i opće poslove, Služba za komercijalne poslove.⁶⁰

3.4. Liječnički tim

Izvanredni rezultati Thalassotherapie Opatije proizlaze iz koordiniranog timskog rada i visoko kvalificiranog stručnog osoblja. U Thalassoterapiji je zaposleno više od 270 osoba, među kojima se ističe 36 liječnika različitih specijalizacija.⁶¹ Snažan naglasak na kontinuiranoj edukaciji i stručnim kompetencijama zaposlenika prepoznaje se kao ključni faktor u postizanju visokih profesionalnih, organizacijskih i znanstveno-nastavnih standarda koji su prepoznati kako na domaćem tako i na međunarodnom nivou. Razvoju thalassotherapie značajno su pridonijeli suradnici profesora Plavšića, a od samog početka do današnjih dana ravnateljskim pozicijama su se razmjenjivali dr. Zlatko Perman, dr. Stjepan Janes prim.dr. Marijan Ritterman i Emil Bratović dipl.iur.⁶² Povodom svog šezdeset i petog rođendana, Thalassotherapia s ponosom ističe svoja iznimna postignuća i stručnost, vođenu iskusnim timom koji predvodi ravnatelj prof. dr. sc. Viktor Peršić, dr. med. Na Danima hrvatskog turizma u Šibeniku, događaju pod nazivom "Turistički cvijet kvaliteta za Hrvatsku", posebno priznanje "Čovjek – ključ uspjeha" uručeno je Viktoru Peršiću, za njegov izniman doprinos u području zdravstvenog turizma.⁶³ Ovo priznanje je dodijeljeno 2022. godine i označava ga kao najboljeg djelatnika u zdravstvenom turizmu, prepoznajući njegovu iznimnu predanost i uspješan rad u ovoj oblasti.

3.5. Misija i vizija

Glavna svrha djelovanja ove ustanove je briga o zdravlju, provođenje istraživanja te obrazovanje osoba koje se posvećuju pružanju zdravstvene skrbi – to je srž njenog osnovnog

⁶⁰ "Organizacijska struktura"

⁶¹ "Liječnički tim"

⁶² Bratović, *Thalassotherapia Opatija*, 45.

⁶³ „Nagrade i priznanja“

poslovanja. Vizija Thalassoterapije teži tome da postane simbol ne samo Opatije, već i cijele regije kao atraktivne destinacije za zdravlje, a isto tako da se istakne kao vodeći zdravstveni i znanstveni brand te kao centar izvrsnosti u područjima kardiologije, fizikalne medicine, reumatologije, rehabilitacije, sportske medicine i medicinskog wellnessa.

Također, osjeća moralnu odgovornost prema svojim osnivačima i svim akterima koji su doprinijeli razvoju zdravstvenog turizma.⁶⁴ Ta obaveza podrazumijeva prihvaćanje i daljnje razvijanje naslijeđenih vrijednosti i tradicija u svrhu unaprjeđenja. Ova namjera zahtijeva usmjeravanje prema razvoju visoko kvalificiranog medicinskog osoblja, poticanje suradnje među raznovrsnim medicinskim strukama, sustavno ulaganje u znanstvena istraživanja te praćenje i primjenu suvremenih doktrina iz područja turizma. Takva predanost osigurava da ustanova odgovori na izazove budućnosti dok istovremeno cijeni svoje korijene i postignuća iz prošlosti.

⁶⁴ „O Thalassoterapiji Opatija.“

Zaključak

Zdravstveni turizam je specifičan oblik turizma koji je usmjeren na očuvanje i unaprjeđenje zdravlja te prevenciju i liječenje različitih bolesti. On obuhvaća različite oblike liječenja i terapija, kao što su *thalassotherapy*, *balneotherapy*, kineziterapija, rekreacija, nutricionizam, spa tretmani i drugo. Povezuje medicinu i turizam te pruža gostima mogućnost da uživaju u turističkim aktivnostima i istovremeno brinu o svom zdravlju. Destinacije koje prepoznaju važnost ovog oblika turizma i razviju specijalizirane medicinske centre i spa centre imaju velike mogućnosti za rast i razvoj u turističkom sektoru. Zdravstveni turizam obuhvaća tri ključna segmenta, a to su: lječilišni, medicinski i wellness turizam. U Hrvatskoj, trenutno se wellness turizam ističe kao dominantan, sve više integriran unutar hotela, gdje wellness usluge postaju dodatak osnovnim hotelskim ponudama. Ipak, lječilišni i medicinski turizam imaju veću privlačnost za turiste te često predstavljaju primarni motiv posjeta u usporedbi s wellness turizmom.

Nekoliko je čimbenika pridonijelo porastu popularnosti medicinskih putovanja. Visoki troškovi zdravstvene skrbi u nekim zemljama, produljeno vrijeme čekanja za određene medicinske postupke, pristupačnost i priuštivost međunarodnih putovanja te napredak u medicinskoj tehnologiji i standardima skrbi u raznim zemljama odigrali su ključnu ulogu u poticanju ovog trenda.

Jedna od posebnosti Kvarnera su njegovi renomirani centri za talasoterapiju, koji kapitaliziraju jedinstvena svojstva mora i obalnog okoliša kako bi služili u preventivne i kurativne svrhe. Privlačnost Opatije ne leži samo u njenom povijesnom značaju, već i u sposobnosti da ponudi besprijekoran spoj tradicije i modernog. Opatija je jedna od destinacija koja se dugo pozicionira kao jedna od vodećih destinacija zdravstvenog turizma u Hrvatskoj. Sa svojom dugom tradicijom i reputacijom kao lječilište, Opatija je kroz povijest privlačila goste iz cijelog svijeta. Danas, Opatija nudi brojne sadržaje i aktivnosti u sklopu zdravstvenog turizma, uključujući ustanovu za specijalizirano liječenje poput bolnice za medicinsku rehabilitaciju *Thalassotherapia Opatija*, koja uključuje i *Thalasso Wellness Centar*, koji pruža brojne wellness i medicinske programe.

Thalassotherapia Opatija predstavlja jednu od najvažnijih ustanova za zdravstveni turizam u Opatiji, a osnovana je još davne 1957. godine. Ova bolnica specijalizirana je za liječenje različitih bolesti: pluća, srca i reumatizma. Svojim pacijentima omogućuje potpuno

integrirani proizvod, obuhvaćajući sve aspekte moderne zdravstvene skrbi, uključujući dijagnostiku, rehabilitaciju i estetske postupke. Thalassotherapia Opatija zaslužuje priznanje kao prva zdravstvena ustanova u Hrvatskoj i široj regiji koja je revolucionirala pristup rehabilitaciji srčanih bolesnika. Tijekom proteklih šest desetljeća predanog rada, ova bolnica je kontinuirano ulagala u poboljšanje i modernizaciju medicinskih usluga koje pruža svojim pacijentima. Njezina predanost ogleda se u odgovoru na identificirane potrebe suvremenog čovjeka, uzimajući u obzir promjenjive zahtjeve zdravstvene skrbi. Thalasso Wellness Centar Opatija predstavlja jedan od najpoznatijih wellness centara u regiji, a njegova ponuda uključuje širok raspon usluga, uključujući tretmane istočnjačke medicine, medicinske wellness programe i estetsku kirurgiju.

Thalassotherapija ima ključnu ulogu u razvoju zdravstvenog turizma. Pruža visoko kvalitetnu zdravstvenu skrb turistima i lokalnom stanovništvu te promiče prirodne ljepote i dobrobiti okoline. Njezin cilj je postati prepoznatljiv vodeći zdravstveni i znanstveni brand te se afirmirati kao centar izvrsnosti u poljima kardiologije, reumatologije, fizikalne medicine, rehabilitacije, sportske medicine i medicinskog wellnessa. Ključno je usmjeriti se prema razvoju visoko kvalificiranog medicinskog osoblja, poticanju suradnje među različitim medicinskim disciplinama, kontinuiranom ulaganju u znanstvena istraživanja te primjeni suvremenih pristupa u turizmu. Osim toga, važno je naglasiti održivost. Održivo iskorištavanje prirodnih resursa i kreiranje cjelogodišnje ponude koja zadovoljava raznolike potrebe i preferencije ključno je za pozicioniranje Kvarnera kao primarne destinacije za očuvanje zdravlja i kvalitetan život. U cjelini, Opatija se može smatrati ključnim središtem zdravstvenog turizma u regiji, a Thalassotherapija Opatija ima centralnu ulogu u ostvarenju tog statusa. Njena posvećenost visokim standardima zdravstvene skrbi, promicanju prirodnih blagodati te težnja prema inovacijama i održivom razvoju čine je nezaobilaznom figurom u profiliranju regije kao vodeće destinacije za unaprjeđenje zdravlja i kvalitete života.

Bibliografija

Andrijašević, Mirna, i Mato Bartoluci. "ULOGA WELLNESSA U SUVREMENOM TURIZMU / THE ROLE OF WELLNESS IN CONTEMPORARY TOURISM." *Acta Turistica* 16, no. 2 (2004): 125–142. <http://www.jstor.org/stable/23235925>.

Bratović, Emil. *Thalassoterapia Opatija*. Opatija: Thalassoterapia Opatija, 2007.
Brusić, Josip. "Državne smjernice zdravstvenog turizma", dostupno na http://ss-medicinskari.skole.hr/?news_hk=1&news_id=2375&mshow=290 (pristupljeno 15. srpnja 2023.)

"European Travel Commission (ETC) and World Tourism Organization (UNWTO) Exploring Health Tourism," dostupno na <https://etc-corporate.org/uploads/reports/2018-ETC-UNWTO-Exploring-Health-Tourism-Executive-Summary.pdf>. (pristupljeno 15. srpnja 2023.)

Geić, Stanko. *Menadžment selektivnih oblika turizma*. Split: Sveučilište u Splitu, 2011.

Institut za turizam. *TOMAS zdravstveni turizam 2018*. Zagreb: Stavovi i potrošnja korisnika usluga zdravstvenog turizma u Hrvatskoj, 2019. dostupno na: <https://www.htz.hr/sites/default/files/2019-07/Tomas%20ZDRAVSTVENI%20TURIZAM%202018.pdf> (pristupljeno 29. svibnja 2023.)

Institut za turizam, *Nacionalni program – akcijski plan razvoja zdravstvenog turizma*. Zagreb: Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, 2014.
https://mint.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/150608_AP_%20Zdravstveni%20turizam.pdf (pristupljeno 16. srpnja 2023.)

Ivanišević, Goran „Prirodne pretpostavke zdravstvenog turizma u Hrvatskoj.“ *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin*, br. 27 (2016), 15 <https://hrcak.srce.hr/file/252211>. (pristupljeno 16. srpnja 2023.)

Ivandić, Neven, Ivo Kunst, i Neda Telišman-Košuta. „Pretpostavke održivosti zdravstvenog turizma u Republici Hrvatskoj-načela razvoja i ključni činitelji uspjeha,“ *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin*, br. 27, (2016): 27.

Ivandić, Neven, Ivo Kunst, i Neda Telišman-Košuta, „Planiranje razvoja zdravstveno-turističkih destinacija: Primjer Kvarnera.“ *Institut za turizam*, Zagreb, 419.

Ivandić, Neven, Ivo Kunst, i Neda Telišman-Košuta, „Planiranje razvoja zdravstveno-turističkih destinacija: Primjer Kvarnera.“ *Institut za turizam*, Zagreb, 421.

Koncul, Niko. „Wellness : a new mode of tourism.“ *Econimx Research – Ekonomska istraživanja* 25 br.2 (2012): 525-534. <https://hrcak.srce.hr/file/128967> (pristupljeno 29. svibnja 2023.)

Kušen, E. *Zdravstveni turizam u Hrvatskoj*. U *Hrvatski turizam-plavo bijelo zeleno*. ur. Čorak, S., Mikajić, V., 177. Zagreb, Institut za turizam, 2006.

Ministarstvo turizma i sporta Republike Hrvatske. *Komunikacijska strategija i komunikacijski akcijski plan za proces usvajanja strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine*. Zagreb, Ministarstvo turizma i sporta Republike Hrvatske, 2021. raspoloživo na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2021_dokumenti/210517_komunikac_strateg_plan.pdf (pristupljeno 30. svibnja 2023.)

Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske. *Katalog projekata zdravstvenog turizma*. Zagreb: Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske, 2022.
<https://zdravlje.gov.hr/UserDocsImages/2023%20OBJAVE/Katalog%20projekata%20zdravstvenog%20turizma%202022..pdf> (pristupljeno 8.kolovoza 2023.)

Peršić, Viktor. *Thalassoterapia Opatija 60 godina brinemo o vašem zdravlju*, Opatija: Thalassoterapia Opatija, 2017.

Resendez, S. „International Healthcare Policy and Medical Tourism“. *The Graduate Research Journal* (15. April 2014) dostupno na
<https://scholarworks.iu.edu/journals/index.php/iusbgrj/article/view/12759/19131> (pristupljeno 16. srpnja 2023.

Strategija Razvoja Održivog Turizma Do 2030. Godine, Narodne novine, 2023, br,123/17 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2023_01_2_18.html. (pristupljeno 15.srpnja 2023.)

Thalassoterapia Opatija. *Izveštaj o poslovanju za 2022. godinu*. Opatija: Thalassoterapia Opatija, 2023. <https://www.thalassoterapia-opatija.hr/financijska-izvjesca> (pristupljeno 8. kolovoza 2023.)

Turistička zajednica grada Opatija. *Izvešće o izvršenju godišnjeg programa rada*. TZ grada Opatija” Opatija: Turistička zajednica grada Opatija, 2023. Dostupno na: <https://www.visitopatija.com/storage/userfiles/files/Izvjestaj%20o%20izvršenju%20godisnjeg%20programa%20rada%20TZG%20Opatija%20u%202022.pdf>. (pristupljeno 06. Kolovoza 2023.)

Vukonić Boris i Čavlek Nevenka. *Rječnik turizma*. Zagreb: Masmedia, 2001.

Internetski izvori

„Dermatologija.“ *thalassoterapia-opatija.hr*, dostupno na: <https://www.thalassoterapia-opatija.hr/medicinske-usluge/dermatologija> (pristupljeno 12.kolovoza 2023.)

“Croatia Wins Medical Tourism Destination Award at ITB Berlin Virtual Trade Show,” *mint.gov.hr*, dostupno na: <https://mint.gov.hr/news-11455/croatia-wins-medical-tourism-destination-award-at-itb-berlin-virtual-trade-show/22352>. (pristupljeno 29.svibnja 2023.)

“Friedrich Julius Schuler.” *Visitopatija.com*, dostupno na: <https://www.visitopatija.com/opatijski-vremeplov/friedrich-julius-schuler-a3>. (pristupljeno 30.svibnja 2023.)

„Invanzivna kardiologija Angio sala“ *thalassoterapia-opatija.hr*, dostupno na: <https://www.thalassoterapia-opatija.hr/medicinske-usluge/invazivna-kardiologija-angio-sala> (pristupljeno 8. kolovoza 2023.)

Juričić Bukarica , Alenka. „Zdravstveni turizam na Kvarneru se ubrzano razvija. Najveće ustanove planiraju projekte vrijedne više od 20 milijuna eura.“ *Novi list*, posljednja izmjena 19. ožujak 2023. https://www.novilist.hr/novosti/gospodarstvo/zdravstveni-turizam-na-kvarneru-se-ubrzano-razvija-najvece-ustanove-planiraju-projekte-vrijedne-vise-od-20-milijuna-eura/?meta_refresh=true. (pristupljeno 06. kolovoza 2023.)

„Kongres Science 4 Health“ *thalassotherapia-opatija.hr*, dostupno na: <https://www.thalassotherapia-opatija.hr/medicinske-usluge/zavod-za-kardiolosku-rehabilitaciju/kongres-science-4-health> (pristupljeno 8.kolovoza 2023.)

„Kvarner - Wellness Oaza Sjevernog Jadrana.“ *Croatia.hr*, dostupno na: <https://croatia.hr/hr/hr/zdravlje-i-wellness/kvarner-kolijevka-zdravog-disanja-i-zdravog-sna>. (pristupljeno 29. svibnja 2023.)

“Lijecnicki tim” *thalassotherapia-opatija.hr*, dostupno na: <https://www.thalassotherapia-opatija.hr/lijecnicki-tim> (pristupljeno 14.kolovoza 2023.)

„Nagrade i priznanja“ *thalassotherapia-opatija.hr*, dostupno na: <https://www.thalassotherapia-opatija.hr/wellness/thalasso-wellness-centar-opatija/nagrade-i-priznanja> (pristupljeno 13.kolovoza 2023.)

„O Thalassoterapiji Opatija.“ *thalassotherapia-opatija.hr*, dostupno na: <https://www.thalassotherapia-opatija.hr/o-thalassoterapiji-opatija> (pristupljeno 30. svibnja 2023.)

“O nama- Klaster zdravstvenog turizma Kvarnera,” *Kvarnerhealth.hr* dostupno na: <https://www.kvarnerhealth.hr/o-nama/klaster-zdravstvenog-turizma-kvarnera/> (pristupljeno 03.kolovoza 2023.)

„Od Blatne Kupke Do Wellnessa.“ *PodUckun.net*, dostupno na: <https://poduckun.net/od-blatne-kupke-do-wellnessa-hmt-opatija/>. (pristupljeno 29. svibnja 2023.)

“Organizacijska struktura” *thalassotherapia-opatija.hr*, dostupno na: <https://www.thalassotherapia-opatija.hr/organizacijska-struktura> (pristupljeno 14. kolovoza 2023.)

“Post Covid-19.” *Kvarnerhealth.hr* dostupno na: <https://www.kvarnerhealth.hr/post-covid-19/> (pristupljeno 03. kolovoza 2023.)

“Referentni centri i katedre” *thalassotherapia-opatija.hr*, dostupno na: <https://www.thalassotherapia-opatija.hr/referentni-centri-i-katedre> (pristupljeno 14.kolovoza 2023.)

„Sportska medicina“ *thalassotherapia-opatija.hr*, dostupno na: <https://www.thalassotherapia-opatija.hr/medicinske-usluge/sportska-medicina> (pristupljeno 12.kolovoza 2023.)

„Thalasso Wellness Centar“ *thalassotherapia-opatija.hr*, dostupno na: <https://www.thalassotherapia-opatija.hr/wellness/thalasso-wellness-centar-opatija> (pristupljeno 13. kolovoza 2023.)

“U 2021. Godini Hrvatsku Posjetilo Gotovo 14 Milijuna Turista“ *htz.hr*, dostupno na: <https://www.htz.hr/hr-HR/press/objave-za-medije/u-2021-godini-hrvatsku-posjetilo-gotovo-14-milijuna-turista>. (pristupljeno 30.svibnja 2023.)

„Zdravstveni turizam na Kvarneru se ubrzano razvija - Novi list” *thalassotherapia-opatija.hr*, dostupno na: <https://www.thalassotherapia-opatija.hr/wellness/novosti-wellness/zdravstveni-turizam-na-kvarneru-se-ubrzano-razvija-novi-list> (pristupljeno 03.kolovoza 2023.)

“130 Godina Zdravstvenog Turizma U Opatiji.” *Visitopatija.com*, dostupno na: <https://www.visitopatija.com/opatija-oaza-wellnessa/130-godina-zdravstvenog-turizma-u-opatiji-mc96>. (pristupljeno 01.kolovoza 2023)

“6 najpopularnijih vrsta sauna – raznolika i učinkovita pomoć za detoksifikaciju organizma”. *kreni zdravo.dnevnik.hr*, dostupno na: <https://krenizdravo.dnevnik.hr/korisno/sponzorirani-clanak/6-najpopularnijih-vrsta-sauna-raznolika-i-ucinkovita-pomoc-za-detoksikaciju-organizma> (pristupljeno 23. svibnja 2023.)

Popis ilustracija

Slika 1. Turistički promet na području Grada Opatije.

Slika 2. Villa Speranza (danas Villa Dubrava) prvi ljecilišni hotel u Hrvatskoj

Slika 3. Kompleks zgrada Thalassoterapije

Slika 3. Thalasso Wellness Centar Opatija